

Bölüm 10

REKREASYONDA GÜNCEL GELİŞMELER

Burçin ÖLÇÜCÜ¹

Alpay BÜLBÜL²

GİRİŞ

Latince “Recreatio” kelimesinden türeyen ve yenilenmek, yeniden doğmak gibi anlamlara gelen rekreasyon; insanların serbest zamanlarında bireysel veya grup halinde yapmış oldukları faaliyetler olarak tanımlanabilir (Ayar, 2021). Hayatın bir parçası olarak ifade edilen rekreasyon, insanlık tarihi kadar eskiye dayanmakla birlikte, bireylere her açıdan fayda sağlayan bir kavramdır (Ormankıran, 2020). Belirli amaç doğrultusunda ve serbest zamanların içerisinde yapılan, gönüllülük esasına dayalı olan ve bir başkasına devredilemeyen, bireye mutluluk veren aktif ve pasif olarak yapılabilen her türlü fiziksel aktivite dizisine rekreasyon adı verilmektedir (Güngörmüş, 2007).

Sağlık bir bütün olarak düşünüldüğünde insanların fiziksel ve psikolojik olarak daha iyi bir yaşam sürdürülebilmeleri için fiziksel etkinliklerin önemi son zamanlarda yapılan çeşitli bilimsel çalışmalar ile daha çok anlaşılmıştır (Akt. Altınışık & Çelik, 2021). Sağlık bir bütün olarak düşünüldüğünde fiziksel sağlığın yanında psikolojik sağlık da önemlidir, çünkü günlük yaşamın stresinden kaynaklı sinirsel rahatsızlıklar bireylerin yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir (Çıkılmaz, 2020). Bu durum insanların aile ve iş yaşamını olumsuz etkilediği gibi geleceğe karşı umutsuzluğa kadar gidebilmektedir (Yiğiter, 2020). Dolayısıyla insanların boş zamanları ve bu süre zarfında gerçekleştirdikleri faaliyetler oldukça önem kazanmıştır (Akt. Turhal, Altınışık & Şahin, 2020).

Rekreasyonel faaliyetler insanlarda, eğlence ve sosyalleşme ihtiyacını gidermekle beraber, spor ve egzersize katılım yoluyla fiziksel sağlığı ve zindeliği korumaya yardımcı olmaktadır (Kavlak, Bayram & Çelen, 2020; Legro & ve ark., 2001; Bülbül, Ölçücü & Akyol, 2021). Bunun yanında rekreasyonel ve sportif

¹ Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon AD, burcinolcucu@hotmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon AD, alpaybulbul60@hotmail.com

faaliyetlerin gelişimsel özellikleri itibariyle akranlarından belli bir oranda farklılık gösteren engelli bireyler üzerindeki etkinliği de oldukça önemlidir (Altınışık, İlhan & Kurtipek, 2021). Toplumların modernleşmesi o toplumun içerisinde yaşayan insanların yaşam kalitelerini artırırken, diğer taraftan da dil, din, ırk gibi faktörlerden dolayı insanların içine kapanmasına neden olmaktadır (Çıkmaz, 2020). Belirli bir toplum içerisinde yaşayan bireylerin yaşam kalitesi, ancak toplum içerisindeki serbest zaman faaliyetleri hizmetleriyle artmaktadır (Ramazanoğlu, Altungil & Özer, 2004). Eğer toplum içerisinde bulunan bireyler serbest zamanlarını değerlendirmek için herhangi bir girişimde bulunmazlarsa bu durum toplumun yapısını olumsuz yönde etkileyip, bazı problemleri de beraberinde getirebilmektedir. Meydana gelen bu problemler rekreasyon aktiviteleri ile en az düzeye indirilip kişilerin sosyalleşmelerine olanak tanımaktadır (Kocaekşi & ark., 2012).

Dil, din, ırk, cinsiyet, yaş ayırt etmeksizin toplum içerisinde yaşayan her kesimi içerisine alan rekreatif etkinlikler hem sosyal hem ruhsal hem de fiziksel açıdan bireylerin ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak tanıyan yaşam kaynağıdır. Korall (1993)'e göre rekreatif etkinlikler, bireylerin birikmiş arzularını gün yüzüne çıkartarak gerek fiziksel gerekse de ruhsal olarak tazelenmelerini sağlamaktadır. Bu aktivitelerde esas alınan temel prensip, kişinin rekreasyonel faaliyetlere katılmasına sebep olan amaçlarıdır (Çelebi, 2017).

Karaküçük (2008)'e göre rekreatif aktiviteler amaçlarına göre; sanatsal, dinlenme, kültürel, sportif, toplumsal, turizm ve rehabilitasyon amaçlı olmak üzere 7 ayrı grupta sınıflandırılmaktadır. Çeşitli spor alanlarında bulunan etkinliklerin bireyler tarafından yapılması durumu olarak görülen sportif rekreasyonun temeli fiziksel aktivitedir (Zorba & Bakır, 2004). Öztürk (1998)'e göre sportif rekreasyon hem en kapsamlı hem de bireyler tarafından en çok ilgi çeken alandır. Uyaniker (2020)'e göre sportif rekreasyon spor branşları kadar iddialı olmadığı gibi bu rekreasyon türü yarışma performansı gerektirmez ancak sporun içerisinde yer alan disiplin ve kuralları yapısı içerisinde barındırmaktadır. Spor ve rekreasyon her ne kadar birbirinden farklı kavramlar olarak görülse de sportif açıdan rekreasyon ve rekreasyonun temelinde bireylerin yaşam kalitelerini ve genel sağlık durumlarını iyileştirme durumu yatmaktadır. Sağlıklı yaşam ve zinde kalma gibi olumlu etkinlikler sportif rekreasyonun güçlü yönleri arasında yer almaktadır (Şahin & Kocabulut, 2014).

İşler (2021)'e göre rekreasyon; ticari, sanatsal, estetik, fiziksel, sosyal, kültürel ve turistik olmak üzere 8 ayrı grupta sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma-

ya göre; bireylerin belirli ücretler ödeyerek yapmış oldukları faaliyetler ticari rekreasyon kapsamında değerlendirilirken, bireylerin sanat ile ilgili becerilerini geliştirmek amacıyla katılım sağladığı etkinlikler sanatsal rekreasyon olarak görülmektedir.

Turizm rekreasyonu ile bağlantılı olan ticari rekreasyon; Kaba (2016) tarafından bireylerin hobilerini doğrudan ya da dolaylı olarak destekleyen bir kavram olarak ifade edilmektedir. Çoğunlukla açık havada yapılan etkinlikleri kendi yapısı içerisinde barındıran ticari rekreasyonda keşfedilmemiş yerlere seyahat, adrenalin içerikli olan ekstrem sporlar, doğada yapılabilecek olan etkinlikler ya da su sporları, golf gibi ülkemiz açısından ekonomik gelir kapısı olarak görülen etkinliklerin yapılmasını içermektedir. Crossley Jamieson & Brayley (2001)'e göre kâr elde etmek amacıyla serbest zaman faaliyetlerinin bireylere sunulması durumu olarak görülen ticari rekreasyonda tiyatro, festivaller, eğlence parkları, konserler gibi eğlence içerikli etkinlikler, dans stüdyoları, bowling gibi aktivite içerikli oyunların yanında müzik, hobi, ekipman satışları gibi perakende satış içerikli olan faaliyetler bulunmaktadır.

Gerek ticari gerek fiziksel gerekse de kültürel olarak sınıflandırılan rekreasyonun temelinde sağlıklı toplumların oluşturularak bireylerin yenilenmesi düşüncesi yatmaktadır. Bu kapsamda rekreasyonun içerisinde yer alan bütün etkinlikler birbiriyle bir bütün olarak değerlendirilebilir.

Ticari Rekreasyon

Ticari ve kamusal olmak üzere iki ana gruba ayrılan rekreasyon hizmetleri Zimmerman & Allen (2009)'a göre kamuya ait olan tesislerde ve açık alanlarda bireyler tarafından gerçekleştirilen rekreatif etkinlikler; kamusal rekreasyonun içerisinde yer almaktadır. Kamusal rekreasyonun temel felsefesi toplum içerisinde yaşayan bireylerin serbest zamanlarını etkili bir şekilde kullanmalarına olanak tanımak ve bireyleri hem fiziksel hem sosyal hem de ruhsal açıdan geliştirmektedir (Ağılönü, 2007).

Organizatörler tarafından ticari amaçlar doğrultusunda düzenlenen etkinliklere bireylerin para ödeyerek katılması durumu ise ticari rekreasyon olarak tanımlanmaktadır (Hazar, 2009). Ticari rekreasyonunun temel amacı, işletmeler tarafından toplum içerisinde yaşayan insanların ihtiyaçları doğrultusunda faaliyetler düzenlemektir.

Şimsek (2003)'e göre, belirli bir ücret karşılığı bireylere sunulan ticari rekreasyonda yer alan etkinlikler kamu ve özel sektör tarafından düzenlenmektedir.

Spor merkezleri, tematik parklar, sağlık ve zindelik merkezlerinde ticari rekreasyon kapsamında yer alan faaliyetlere belirli bir ücret karşılığında katılım sağlanabilmektedir (Kaba, 2016).

Deler, Marcouiller & Green (1997)'e göre, ticari rekreasyonun içerisinde yer alan rekreatif etkinlikler ülkelerin ekonomilerine kayda değer katkılar sunmaktadır. Rekreasyonel etkinliklerin ülkenin tamamında mı, şehirlerde mi, ya da kırsal alanda mı yapılması bakılmaksızın, süreklilik arz etmesi veya belli mevsimlerde tekrar ediliyor olması, ekonomik açıdan oldukça yüksek kazanımlar elde edilmesini sağlamaktadır. Ayrıca yapılacak rekreasyon faaliyetinin ve organizasyonun gerçekleştirileceği bölgenin bu etkinlikler sayesinde gelişebilmesi; ancak ekonomik kalkınma hedeflerine uygun ve uzun vadeli bir bakış açısı ile mümkün olacaktır. Rekreasyon etkinliklerinin yapılacağı bölgede gerçekleştirilecek olan çeşitli yatırımların, o bölgede istihdam oluşturulması ve ilgili ekonomik diğer sektörlerle de katkıda bulunması bölgede dengeli bir kalkınmayı da sağlayacaktır. Turizm sektörü ülkeler için bacasız endüstri olarak görülürken akıl almaz bir hızla gelişim göstermekte, destinasyon alanların ve ürünlerin çeşitliliği artarken, insanların yeni istek ve ihtiyaçları etkinliklerin, hizmetlerin ve organizasyonların sunumunda da yeni anlayışları beraberinde getirmektedir. Ekonomik açıdan bakıldığında bu durum turizmin ulusal ve uluslararası ölçekte önemli bir yer almasını sağlamaktadır (Bayansalduz, 2021).

Ticari rekreasyon ile ilgili olarak literatürde yer alan araştırmalar incelendiğinde, ticari rekreasyonun daha çok turizm rekreasyonunun içerisinde değerlendirildiği görülmektedir. Bu çalışmalardan bazıları şu şekilde sıralanmaktadır.

Pandemi sürecinde Covid-19'un turizme ve su sporlarına etkisini inceleyen Ağılönü (2021), Muğla ve ilçelerinde faaliyet gösteren su sporları işletmelerine Rus uyruklu olan müşterilerin %84,6'sının yerli turistlere oranla daha fazla ilgili oldukları tespit edilmiştir. İşletmelerde yapılan rekreatif hizmetler açısından bakıldığında; işletmelerin talep ettikleri artı ücretlendirmelerin yerli turistlere pahalı gelmesi nedeni ile faaliyetlere katılımlarını kısıtladığı görülmektedir. Tatil bütçelerinin belli bir kısmını rekreasyonel etkinliklere katılım amacı ile ayıran kişilerin ise tatil sürelerini kısaltma yoluna gittikleri anlaşılmaktadır (Özdemir, 2007).

Covid-19'un turizm üzerine etkisini inceleyen Acar (2020) bu süreçte ülkelerin uygulamış olduğu giriş çıkış yasaklarının ve karantinaların ülke ekonomilerine uzun süre etkisini gösterebilecek bir zarar verdiğini, buna bağlı olarak

turizmde olumsuz yönde etkileneceğini ifade etmiştir. Benzer şekilde Bahar & İlal (2020) tarafından yapılan çalışmada da pandemi sürecinin özellikle turizm sektörünü olumsuz yönde etkileyeceği ifade edilmiştir.

Türkiye’de Kiteboard branşı ve rekreasyonel açıdan turizm potansiyelini inceleyen Bayansaldüz (2021), Türkiye’de Kiteboard branşının yapılabilmesi için en fazla ege bölgesinin tercih edildiği sonucuna ulaşmıştır. Türkiye’de ticari rekreasyon faaliyeti olarak macera turizmini gelişim potansiyeli hakkında sektör yöneticilerinin algılarını inceleyen Kaba (2016), Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Doğa ve Macera Turizmi Komitesi’ndeki sekiz sektör yöneticisinin katılım sağladığı çalışmada, Türkiye’nin macera turizmi ve ticari rekreasyon anlamında ciddi anlamda potansiyele sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca macera turizmi kapsamında yapılan etkinliklerde en çok günübirlik yürüyüşler (hiking), ardından rafting ve dalış (scuba) daha çok yumuşak (soft) etkinliklerin tercih edildiği, ekstrem turların tercih edilmediği, sert (hard) etkinliklerin bireysel yapıldığı, tematik turların az satıldığı tespit edilmiştir. Antalya ili Köprülü kanyonunda gerçekleştirilen çalışmada ise turistler tarafından rafting faaliyetinin yanında trekking ve jeep safari en çok tercih edilen ikinci aktivite çeşidi olarak ifade edilmektedir (Uğurlu, 2005).

Rekreasyon ve Metafor

Grekçe “metaherein” kelimesinden gelen metafor kavramı; bir kelimenin ya da kavramın kabul edilen anlamı dışında başka bir deyişle farklı anlamlarda kullanılması durumu olarak tanımlanmaktadır (Erul, 2022; Tepebaşılı, 2013). Metafor kelimesinde ifade edilen olgu, olay ya da kavramın başka bir olgu, olay ya da kavrama benzetilmesi durumudur. Türkçe ’ye benzetme, eğretileme, mecaz ve istiare manalarında kullanılan metafor; kavramsal bir ifadenin, kavramsal başka bir ifade ile anlatılması olarak tanımlanmaktadır (Kövecses, 2002). Başkan & Akyol (2019) ise metafor tanımını, bir nesnenin, olayın ya da olgunun başka bir nesne, oldu ya da olaya benzetilerek tanımlanması, açıklanması şeklinde aktarmıştır.

Net bir tanımlı olmayan rekreasyon kavramı, postmodernizm gelişmeleri sonrasında sürekli olarak değişime uğramıştır (Cihan, Ilgar & Karavelioğlu, 2021). Bu sebepten dolayı da rekreasyon kavramı araştırmacılar tarafında farklı şekilde tanımlanmaya başlanmıştır (Metin, Kesici & Kodaş, 2013). Dolayısıyla bu durum rekreasyonda tanımsal açıdan problemlerin ortaya çıktığını göstermektedir. Ancak metaforik ifadeler ile rekreasyon kavramı birleştirildiği zaman ilgili kavram hem daha iyi hem de daha açıklayıcı olabilmektedir. Benzetme sanatının katkısıyla kullanılan bu ifadenin daha güçlü olacağı düşünülmektedir.

Crompton (2017)'a göre metaforik çalışmalarda, kişiler kavramlara ilişkin düşüncelerini kolaylıkla ortaya koyabilmektedir.

Genel anlamda serbest zamanların bireyler tarafından etkili bir şekilde değerlendirilmesi durumu olarak görülen rekreasyon kavramına alanyazında farklı anlamlar yüklendiği görülmektedir. Yeniden yaratma, tazelenme gibi anlamlara gelen rekreasyon, manevi gücün ya da ruhun yeniden canlandırılması, yeneden doğum anlamlarına da gelmektedir (Cihan, Ilgar & Karavelioğlu, 2021). Öztürk & Şahbaz (2018)'a göre ise bu kavram günlük rutinden kaçma, değişim ve canlanma gibi anlamlara da gelmektedir. Türk Dil Kurumu (2012)'na göre rekreasyon iki farklı şekilde tanımlanmaktadır. İlk tanımda bireylerin serbest zamanlarında eğlenmek ve spor yapmak amacıyla gönüllü olarak katılım sağladıkları etkinlikler olarak ifade edilirken ikinci tanımda ise insanların dinlenmek ve eğlenmek amacıyla bir bölgeyi kullanabilme durumları olarak ifade edilmektedir. Özetle; grup ya da bireysel olarak serbest zaman içerisinde gerçekleştirilen eğlenceli ve kişide tatmin duygusunu açığa çıkartan aktiviteler rekreasyon olarak tanımlanabilir (Özdemir, Göçer & Karaküçük, 2016).

Rekreasyonla ilgili yapılan çalışmaların ülkemizde sürekli bir gelişim içerisinde olduğu görülmektedir. Üniversitelere bağlı fakültelerde rekreasyon bölümleri açılmakta ve yatırımlar artmaktadır. Literatüre bakıldığında; rekreasyon üzerine metaforik çalışmaların oranının da buna bağlı olarak arttığı görülmektedir. Bu çalışmalarda çalışma gruplarını çoğunlukla spor bilimleri ile ilişkili olan rekreasyon bölümü oluşturmaktadır (Gözen, 2019). Bu doğrultuda, bu alanı kendilerine meslek olarak seçecek bireylerin de rekreasyon konusunda donanımlı ve iyi eğitilmiş olmaları gerektiği düşünülmektedir. Aynı zamanda bu bireyleri yetiştirecek akademisyenlerin de konu ile ilgili gerekli donanıma ve deneyime sahip olması gerekmektedir. Bu konudaki akademik çalışmalara bakıldığında ilk etapta bölüm akademisyenlerinin ve bölüm öğrencilerinin rekreasyon kavramını nasıl algıladıklarını ölçen metaforik çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda da ağırlığı spor bilimleri alanındaki rekreasyon bölümü oluşturmaktadır.

Rekreasyon ve metafor üzerine yapılan çalışmaların bazıları şu şekilde sıralanmaktadır;

Cihan, Ilgar & Karavelioğlu (2021) tarafından yapılan bir araştırmada ise Türkiye'de bulunan ve Spor Bilimleri Fakültelerinde okuyan 90 öğrencinin rekreasyon kavramına ilişkin metaforik algıları incelenmiştir. Mevcut çalışmada rekreasyon ile ilgili olarak 74 farklı görüş beş kategoride toplanmıştır. Bu me-

taforlar; “Rekreasyon; nefes, oksijen, su, sevgi ve güneş gibidir” şeklinde sıralanmaktadır. Üniversite öğrencileri tarafından ifade edilen bu metaforlar rekreasyonun yaşamın devam edebilmesi için gerekli olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

Can Ilgar & Karavelioğlu (2021) tarafında yapılan araştırmada rekreasyon kavramına ilişkin kelime bulutu Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. Rekreasyon kavramına ilişkin metaforik algı örneği

Kaynak: Cihan & ark. (2021).

Esentaş (2018) tarafından yapılan araştırmada da rekreasyon alanında çalışan akademisyenlerin rekreasyon hakkındaki düşüncelerini metaforlarla kavramsallaştırmaları istenmiş ve sonuç olarak rekreasyon kavramının “bireysel ve toplumsal bir değer”, “ihtiyaçlara hizmet etmek”, “toplumsal itibar”, “yeniden yaratma” ve “kendini gerçekleştirme” olarak beş tema altında toplandığı tespit edilmiştir.

Metin, Kesici & Kodaş (2013) rekreasyon olgusuna akademisyenlerin yaklaşımlarını incelemişler ve akademisyenler arasında rekreasyon kavramına ilişkin bazı görüş farklılıklarının olduğunu tespit etmişlerdir. Bu durumun temel sebebi olarak rekreasyon, serbest zaman ya da boş zaman düşüncelerinin Türkiye’de henüz tam olarak oturmadığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

E-Spor ve Rekreasyon

Günümüzde ulusal, uluslararası televizyon kanallarında ve internet kaynaklı dijital platformlarda yayınlanmasıyla popülerleşen ve büyüyen e-spor turnuvalarının başlangıcı 1970’li yıllara uzanmaktadır. (Albayrak, 2021).

Menteş (2021)’e göre, günümüz dünyasında E-Spor, insanların yönelimde olduğu bir faaliyet olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca E-Sporun önemi de giderek

fazlalaşmaktadır. Her yaş grubuna hitap etmesi, ulaşım olanağının kolay olması gibi faktörlerden dolayı yayılım olanağı kolaylaşmaktadır. Özellikle rekreasyon faaliyetleri bakımından yine insanların çokça başvurduğu bir hobi alanına dönüşmektedir. Fakat burada özellikle belirtmek gerekirse E-Sporun iktisadi yönü olmasıyla birlikte tam olarak profesyonel bir hal alamadığı için de rekreasyon faaliyetleri içerisinde değerlendirilmektedir. Diğer bir açıdan değerlendirmek gerekirse bireylerin serbest zamanlarında yapmak istedikleri sportif veya kültürel aktivitelerde rekreasyon özelliği taşıdığını söylemek mümkündür. Bu açıdan E-Spor da bir rekreasyon faaliyeti olarak değerlendirilebilir.

Spor ve rekreasyon, karşılıklı olarak birbirlerini etkileyen iki kavramdır. Bunun yanında teknoloji alanında meydana gelen gelişmeler sayesinde yapılaşımına göre hem bir spor branşı olan hem de rekreatif bir etkinlik olarak değerlendirilebilecek olan kavramlardan birisi de E-Spor kavramıdır.

2010'lu yıllarda teknolojinin gelişmesiyle birlikte günlük yaşam içerisinde adından sıkça söz ettiren E-Spor kavramı insanlar için bir aktivitedir (Hamarri & Sjöblom, 2017). Serbest zamanların değerlendirilmesinde de bilgisayar ve video oyunları çok önemli bir yere sahip olmuştur (Kirriemuir & McFarlane, 2004). 21. Yüzyıl içerisinde bilgisayar, tablet, cep telefonları sayesinde dijital oyun kavramıyla birlikte yaşamımıza giren E-sporun ulusal ya da uluslararası turnuvaları da yer almaktadır. Bu turnuvalar bilgisayar aracılığı ile online olarak yapılmaktadır.

Dijital oyunlar, bilgisayar oyunları, online oyunlar şeklinde isimlendirilen E-Spor'da asıl ifade edilmek istenilen, bu spor branşının elektronik bir ortamda gerçekleştirildiğidir (Bayram, 2018). Dünyanın farklı bölgelerinden gelen E-Sporcuların ulusal ya da uluslararası düzeyde düzenlenen turnuvalarda, online bir şekilde ve bilgisayar aracılığı ile turnuvaların düzenlediği oyunu oynamaları, bu oyunları oynarken geleneksel spor branşlarında olduğu gibi E-Sporun da gerektirdiği zihinsel, fiziksel ve ruhsal becerilerin sergilendiği spor dalıdır (Argan, Özer & Akın, 2006). Kilci (2019) ise E-Sporu; bünyesinde sponsorlar, seyirciler, yayın kuruluşları gibi bileşenleri bulunan, genellikle takım halinde profesyonel düzeyde lig veya turnuvalarda oynanan ve oyuncuların bilişsel becerilerini kullanarak rakip takıma üstünlük kurma duygusu bulandıran çevrimiçi spor dalı olarak tanımlamıştır. E-Spor bilgisayar ve oyun konsolları aracılığı ile profesyonel ya da amatör sporcuların mücadelelerini içermektedir (Aktuna & Ünlüönen, 2017). Alan yazındaki e-spor çalışmaları incelendiğinde (Duman, Şahin, Bulut & Duman, 2020), ilgili konuyu küresel etki ve değerleri

üzerinde durulmuş ve gelişim öneminden bahsedilerek spor ile bağdaştırıldığı görülmüştür.

Roberts & ark. (1988)'ne göre bütün sporlar rekreasyon özelliği taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında E-Spor'da bir rekreasyon faaliyeti olarak değerlendirilebilir. Çünkü E-Spor bir spor dalı olarak değerlendirilmeye başlanmadan önce, gençler ve çocuklar birçok oyun oynamakta, amatör ya da profesyonel olarak düzenlenen ulusal ya da uluslararası turnuvalara gönüllü olarak katılmakta aynı zamanda bu turnuvalardan keyif ve zevk almaktadırlar.

Kozak (2017)'a göre yapılan rekreasyonunun sınıflandırılması E-Spora uyarlandığında;

Katılım amaçlarına göre ele alındığında E-Spor turnuvalarına katılım sağlayan sporcuların temel amacı E-Spor turnuvalarında başarı elde etmektir.

Mekânsal yapıya göre ele alındığında, E-sporcular E-Spor turnuvalarına evlerinden online olarak ya da turnuvaların düzenlediği alana göre değişik şekillerde katılım sağlamaktadırlar.

Katılımcı sayısına göre ele alındığında E-Sporcular, E-Spor turnuvalarına bireysel ya da takım halinde katılmaktadırlar. Bireysel olarak katılım sağlayan sporcular E-Spor kategorisinde bulunan bireysel oyunları oynamaktayken, takım halinde katılım sağlayan sporcular ise; oyun esnasında takımın başarısı için kendilerine verilen görev ve sorumlulukları yerine getirmektedirler.

Zamansal yapıya göre değerlendirildiğinde E-Sporcular istedikleri yer ve zaman dilimi içerisinde istedikleri oyunları belirli bir zaman dilimi fark etmesizin oynayabilmektedirler.

Rekreatif etkinliklere katılım şekillerine göre değerlendirildiğinde; E-spor ile ilgilenen bireyler bu turnuvaları belirli bir yayın kanalından izlemektedirler ki bu durum pasif rekreasyon etkinlikleri içerisine girmektedir. Ulusal ya da uluslararası düzeyde düzenlenen turnuvalara katılım sağlayan ve E-Spor oyunlarını oynayan bireyler ise aktif rekreasyon faaliyetini yapmaktadırlar.

Diğer rekreasyon faaliyetleri açısından değerlendirildiğinde ise; E-Sporcular bazı E-Spor turnuvalarından maddi bir gelir elde etmektedirler, bu durum ticari rekreasyon etkinliklerinin içerisine girmektedir. Sporcuların uluslararası düzeyde düzenlenen turnuvalara katılım sağlaması ise uluslararası rekreasyon aktiviteleri kapsamı içerisine girmektedir.

Rekreasyon, bireylerin serbest zamanlarında, günlük yaşamın yoğunluğundan ve bunaltıcılığundan bir nebze de olsa uzaklaşmak, dinlenmek, eğlenmek

amacıyla yapılan çeşitli aktiviteleri kapsamaktadır (Menteş, 2021). Yapılan bu tanımlamaya göre amatör olarak yapılan E-Sporu maddeler halinde değerlendirecek olursak;

1. E-Spor aktiviteleri bireylerin serbest zamanlarında yapılmaktadır.
2. Dinlenmek ve eğlenmek amacıyla yapılmaktadır.
3. E-Spor oyunları bireyleri günlük yaşamın yoğunluğundan ve stresinden uzaklaştırarak, kişisel doyum elde edilmesine olanak sağlamaktadır.

Granic, Lobel & Engel (2014)'e göre, E-Spor faaliyetlerinin bireylere sağladığı faydaları üç ana grupta toplamıştır, bunlar;

1. Motive Edici Faydalar
2. Duygusal Faydalar
3. Sosyal Faydalar

Bireylerin zeki ve yetenekli oluşları doğrudan başarıyla ilişkilidir (Yayla & Güven, 2020). Kişinin güçlü bir zekâya ya da iyi bir yeteneğe sahip olduğu düşüncesinin altında yatan temel neden o kişinin elde ettiği başarılarıdır (Dweck & Molden, 2005). Dijital oyunlarda artan seviyeler beraberinde oyunu oynamayı da zorlaştırmaktadır. Oyun oynayan bireyler bu seviyelere geldiğinde soğukkanlı bir şekilde karar verebilme, stratejik düşünebilme, sorunlara çözüm üretebilme davranışları geliştirmektedirler (Granic & ark., 2014).

Günümüzde E-Spor serbest zamanların değerlendirilmesi ve özellikle zihinsel becerilere katkısı açısından gençler arasında hızla yayılmaya başlamış ve önemli bir kitleye hitap eder konuma gelmiştir (Wagner, 2007).

SONUÇ

Yaklaşık 13 yıllık bir geçmişe sahip olan rekreasyon kavramı, içerisinde yaşadığımız dönemde bile sürekli olarak değişime uğramaktadır. Meydana gelen bu değişimde rekreasyon kavramında tanımsal açıdan sorunların çıkmasına neden olmaktadır. Ancak metaforik ifadeler ile rekreasyon kavramı birleştirildiği zaman ilgili kavram hem daha iyi hem de daha açıklayıcı olabilmektedir. Benzetme sanatının katkısıyla kullanılan bu ifadenin daha güçlü olacağı düşünülmektedir. Gerek ticari, gerek fiziksel, gerekse de kültürel olarak sınıflandırılan rekreasyonun temelinde sağlıklı toplumların oluşturularak bireylerin yenilenmesi düşüncesi yatmaktadır. Bu kapsamda rekreasyonun içerisinde yer alan bü-

tün etkinlikler birbiriyle bir bütün olarak değerlendirilebilir. Toplumun ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan bu etkinliklerdeki ortak nokta, bireylerin hem fiziksel hem de ruhen yenilenmelerine ve aynı zamanda sağlıklı toplumların yaratılmasına olanak tanınmasıdır. Hemen hemen her alana entegre edilebilen bir yapısı olan bu kavram spor, turizm ve sağlık gibi birçok alanla da bilimsel açıdan iş birliği içerisinde. Özellikle ticari rekreasyon açısından rekreasyon kavramı ele alındığında toplum içerisinde yaşayan bireylerin yaşam kalitelerine ve toplumların gelişmişlik düzeylerine olumlu yönde etki ederken aynı zamanda ülkelerin kalkınmalarına da olanak tanımaktadır.

Teknolojide meydana gelen gelişmelere bağlı olarak 2018 yılında federasyonu kurulan E-Spor ise tıpkı sporun rekreasyonel bir faaliyet olarak değerlendirilmesi gibi E-Sporun da rekreasyonel faaliyet olarak değerlendirilmesi düşüncesini açığa çıkarmaktadır. Ülkemizde yeni yeni bir spor branşı olarak kabul görmeye başlayan E-Spor'da bireyler tarafından oynanan oyunlar kişide keyif ve zevk duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Bu açıdan E-Spor, rekreasyonel bir etkinlik olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda Roberts & ark. (1988)'a göre bütün sporlar rekreasyonel bir etkinlik olarak görülmektedir. Roberts & ark. (1988) tarafından yapılan bu değerlendirmeye göre de spor olarak kabul edilen E-Sporun rekreasyonel bir faaliyet olarak düşünülebilmek durumunu daha da artırmaktadır.

Son yıllarda özellikle covid-19 salgını dolayısıyla rekreasyon etkinlikleri kısıtlanmıştır. Bu durum bilimsel çalışmalara da yansımış ve bireylerde ruhsal yorgunluğun, stres düzeyi artışının veya yaşamsal doyumsuz düşüşün önemli bir nedeni olarak görülmüştür. Buradan hareketle güncel bir rekreasyon yaklaşımı olarak metafor, e-spor, ticari rekreasyon başta olmak üzere; rekreatif etkinliklere katılımın psiko-sosyal etkilerine de değinilmiştir.

KAYNAKLAR

- Acar, Y. Yeni Koronavirüs (Covid-19) Salgını ve Turizm Faaliyetlerine Etkisi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2020:4(1), 7-21.
- Ağılönü, A. Yerel Yönetimlerde Rekreasyon Hizmetleri ve Model Belirleme. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul. 2007.
- Ağılönü, G. K. (2021). Pandemi Sürecinde Covid-19'un Turizm ve Rekreasyonel Etkinliklerden Su Sporları Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Muğla Sıktı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla. 2021.
- Aktuna, H. C. Ünlüöner, K. (2017). Yeni Bir Turizm Çeşidi Olarak Elektronik Spor Turizmi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 2017: 1(2), 1-15.

- Albayrak, O. E-Spor Turnuva Mekanlarının İncelenmesi ve Mekansal İhtiyaçların Belirlenmesi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 2021.
- Altınışık, Ü. Çelik, A. Investigation of Service Quality Perceived by Fitness Center Consumers. *Pakistan Journal of Medical & Health Sciences*, 2021: 10(15), 3225-3229.
- Altınışık, Ü., İlhan, E. L. Kurtipek, S. Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık: Spor Yöneticisi Adayları Üzerine Bir Araştırma. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2021: 16(2), 79-90. DOI: 10.33459/cbubesbd.973598.
- Argan, M. Özer, A. Akın, E. Elektronik Spor: Türkiye'deki Siber Sporcuların Tutum ve Davranışları. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 2006:1(2), 1-11.
- Ayar, H. Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımda Rekreasyon Deneyim Tercihleri, Yer Bağlılığı. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara. 2021.
- Bahar, O. İlal, Ç. N. Coronavirüsün (Covid-19) Turizm Sektörü Üzerinde Ekonomik Etkileri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2020: 6 (1), 125-139.
- Başkan, A. H. Akyol, G. Analysis Of Metaphorical Perception Of The Word 'Fitness'by Giresun University Sports Sciences Faculty Students And Keşap Vocational High School Students. *European Journal of Physical Education and Sport Science*. 2019; 5(5), 75-84.
- Bayansalduz, A. (2021). Türkiye'de Uçurtma Sörfü, (Kiteboard) Branşı ve Rekreasyonel Turizm Potansiyeli. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul. 2021.
- Bayram, A. T. Planlanmış Davranış Teorisi Çerçevesinde E-spor Turizmine Katılma Niyeti. *Turizm Akademik Dergisi*, 2018: 5(2), 17-31.
- Bülbül, A. Ölçücü, B. Akyol, G. Spor Elemanlarının Rekreasyon Fayda Farkındalığı İle Bedenlerini Beğenme Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*. 2021;1(50):110-123. doi: 10.17498/kdeniz.934526
- Cihan, B. B., Ilgar, E. A. Karavelioğlu, B. Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Rekreasyon Kavramına İlişkin Metaforik Algılarının İncelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2021:7(1), 255-269.
- Corsley, J. Jamieson, L. M. Brayley, R. E. (2001). *Commercial Recreation and Tourism, an Entrepreneurial Approach*. USA: Sagamore Publishing.
- Crompton, J. L. Evolution of the "parks as lungs" metaphor: is it still relevant? *World Leisure Journal*, 2017: 59(2), 105-123.
- Çelebi, M. (2017). *Rekreasyon*. Nevzat Mirzeoğlu, N. (Ed). Spor Bilimlerine Giriş İçinde (ss.265-293). Ankara: Spor Yayınevi.
- Çıkmaz, C. Rekreatif Etkinliklere Katılan Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Batman. 2020.
- Deller, C. S. Marcouller, W. D. Green P. G. Recreational Housing and Local Government Finance. *Annals of Tourism Research*, 24 1997: (3), 687-705.
- Dweck, C. S. Molden, D. C. (2005). *Self-theories: Their impact on competence motivation and acquisition*. Elliot, A. J ve Dweck C. S. (Ed.), *Handbook of competence and motivation içinde* (ss. 122-140). New York: Guilford Press.
- Erul, B. Cimnastik Kavramına Yönelik Sporcu, Antrenör ve Velilerin Metafor Algıları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara. 2022.
- Esentaş, M. Metaphorical Perceptions of the Academicians Working in the Field of Recreation Regarding the Concept of Recreation, *Journal of Education and Training Studies*. 2018:6 (12), 42-47.

- Gözen, E. Rekreasyon Yönetimi Bölümü Lisans Öğrencilerinin Rekreasyon Kavramına İlişkin Metaforik Algıları, *Stratejik ve sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2019:3(3), 397-416.
- Granic, I. Lobel, A. Engel, R. C. E. M. The Benefits Of Playing Video Games. *American Psychologist*, 2014:69 (1), 66-78.
- Güngörmüş, H. A. Özel Sağlık-Spor Merkezlerinden Hizmet Alan Bireyleri Rekreasyonel Egzersize Güdüleyen Faktörler. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara. 2007.
- Hamari, J. Sjöblom, M. What is eSports and why do people watch it? . *Internet Research*, 2017: 27 (2). 211-232.
- Hazar, A. (2009). *Rekreasyon ve Animasyon*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- İşler, C. (2021). Elektronik Spor ile Uğraşan Bireylerin Rekreasyonel Etkinliklere Katılımının Yalnızlık Düzeyleri Üzerine Etkisi. Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Düzce. 2021.
- Kaba, İ. C. Türkiye'de Ticari Rekreasyon Potansiyeli Olarak Macera Turizminin Gelişim Potansiyeli Hakkında Sektör Yöneticilerinin Algılarının Değerlendirilmesi Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul. 2016. .
- Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kavlak, H. T., Bayram, A. T. Çelen, O. (2020). *K Kuşağının Rekreasyona Katılımı ve Yaratıcı Düşünme Eğilimi Arasındaki İlişki*. Ankara: Çizgi Kitabevi.
- Kilci, A. K. Dijital Spor Oyunları Motivasyon Ölçeği (DSOMÖ): Türkçeye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. Uluslararası *Spor Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*, 2020:6(1), 6-18.
- Kirriemuir, J. McFarlane, A. (2004). *Literature review in games and learning*2004.(26/02/2022 tarihinde <https://telearn.archivesouvertes.fr/file/index/docid/190453/filename/kirriemuir-j-2004-r8.pdf>adresinden ulaşılmıştır).
- Kocaekşi, S. Sevil, T. Şimşek, K. Y. Katırcı, H. Çelik, V. O. Çeliksoy, M. A. (2012). *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Koral, D. Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Spor ve Rekreasyonunun Organizasyonu ve Bunun Türkiye'de Uygulanması Olanakları Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara. 1993.
- Kozak, M. A. (2017). *Rekreasyonel Liderlik ve Turist Rehberliği*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor a Practical Introduction*. New York: Oxford University.
- Legro, M. W., Reiber, G. E. Czerniecki, J. M. Sangeorzan, B. J. Recreational Activities of Lower-Limb Amputees with Prostheses. *Journal of rehabilitation research and development*, 2001: 38(3), 319-326.
- Menteş, Ç. Üniversitesi Öğrencilerinin E-Spor Rekreasyon Faaliyetlerine Yönelik Katılım Motivasyonlarının İncelenmesi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale. 2021..
- Metin, T.C. Kesici, M. Kodaş, D. Rekreasyon Olgusuna Akademisyenlerin Yaklaşımları, *Journal of Yaşar University*, 2013: 30(8), 5021-5048.
- Ormankıran, Y. (2020). *Dünyada Rekreasyon Eğitimi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Özdemir, M. P. İzmir'de Turizm Sektörünün Geliştirilmesinde Turistik Ürün Çeşitlendirmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2007: 9(1), 298-316.
- Öztürk, Y. Şahbaz, P. Rekreasyonel Faaliyetlerin Algılanan Kalitesinin Destinasyon İmajına Etkisi: Ilgaz Dağı Milli Parkı Örneği, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2018:11(56):1120-1130

- Ramazanoğlu, F. Altungül, O. Özer, A. Sportif Açından Rekreasyon Etkinliklerinin Değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 2004:3(1), 199-202.
- Roberts, K. York, C. S. Brodie, D. A. (1988). Participant sport in the commercial sector. *Leisure Studies*, 1988:7(2), 145-157.
- Savas, D. Murat, S. H. Cilem, B. Gunseli, D. E-Sports Education and Development in a Global World. *Ambient Science*, 2020; 7(1), 237-242.
- Şahin, İ. Kocabulut, Ö. Sportif rekreasyon aktivitelerine düzenli katılımı engelleyen faktörlerin incelenmesi: Akdeniz üniversitesi turizm fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 2014:1(2), 46-67.
- Şimşek, K. Y. (Alışveriş Merkezlerinde Ticari Rekreasyon ve Hizmet Kalitesi. *Pamukkale Journal of Sports Sciences*,2013: 4(3), 53-75.
- Şimşek, K. Y. Alışveriş Merkezlerinde Ticari Rekreasyon ve Hizmet Kalitesi. *Pamukkale Journal of Sports Sciences*,2013: 4(3), 53 – 75.
- Tepebaşılı, F. (2013). *Metafor Yazıları*. Ankara: Çizgi.
- Turhal, S. N., Altınışik, Ü. Şahin, M. Y. Leisure Management Skills of Faculty of Sport Sciences Students. *Ambient Science*, 2020: 7 (Sp1), 203-207. DOI:10.21276/ambi.2020.07.sp1.oa28.
- Türk Dil Kurumu (2012). *Genel Türkçe Sözlük 2012*.(26/02/2022 tarihinde <http://www.tdk.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır.
- Uğurlu, A. K. Rekreasyonel Amaçlı Doğa Sporlarının Turizmde Kullanılması Antalya Köprülü Kanyon Rafting Uygulaması. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya. 2005.
- Uyanıker, A. N. Sportif Rekreasyon Hizmetlerinin İncelenmesi: Muğla Sıktı Koçman Üniversitesi Örneği. Muğla Sıktı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla. 2020.
- Wagner, M. (2007). *Competing in metagame gamespace. Space time play*. UK: Springer.
- Yayla, Ö. Güven, Y. Elektronik sporlar: Rekreasyonel etkinlik perspektiften değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2020: 22(1), 283-301.
- Yiğiter, K. (2020). *Rekreasyon ve Psikolojik Etkileri*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Zimmermann, J. A. M. Allen, L. R. Public recreation administration an examination of the perceived roles of local recreation administrators. *Administration&Society*, 2009: 41(4), 470-502.
- Zorba, E. ve Bakır, M. (2004). *Serbest Zaman Kavramı*. Ramazanoğlu, F. (Ed). Sporda Sosyal Alanlar seçme konular (ss. 106-108). Ankara: Bıçaklar Kitabevi.